

MAREK MARIUSZ TYTKO (Cracow, Poland)
e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

[Rec.:] *Archiwum Adama Bienia. Akta Narodowościowe (1942-1944)*, opracowanie, wstęp i przypisy Jan Brzeski, Adam Roliński, Nakładem Biblioteki Jagiellońskiej i Księgarni Akademickiej, Kraków 2001, 606 s.

Archiwum Adama Bienia. Akta narodowościowe (1942-1944) jest pierwszą edycją unikatowego zbioru dokumentów, wytworzonego głównie przez Wydział Informacji w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK (1942-1944) i inne jednostki Polskiego Państwa podziemnego. Zbiór ten stanowił część podręcznego archiwum Rady Narodowościowej, powołanej przez Delegaturę Rządu RP na Kraj w celu przygotowania projektów rozwiązania problemów mniejszości narodowych w powojennej Polsce (ukraińskiej, białoruskiej, czeskiej, litewskiej, łotewskiej, żydowskiej, niemieckiej). Akta te były ukryte w 1945 przed aresztowaniem przez ówczesnego ministra Adama Bienia (1899-1998), członka podziemnej Krajowej Rady Ministrów (V 1944-1945), sądanego w tzw. procesie moskiewskim, tj. procesie szesnastu w 1945 r. Dokumenty zachowały się w stanie nienaruszonym, zamurowane w tajnej skrytce wewnątrz budynku w Milanówku, zostały odnalezione w 1997 r., darowane na życzenie żyjącego wtedy jeszcze 97-letniego wówczas Adama Bienia dla Miasta Krakowa. Następnie akta przekazane były przez władze Miasta do Biblioteki Jagiellońskiej. Stąd 83 odnalezione dokumenty zostały wydane w serii »Bibliotheca Iagellonica. Fontes et Studia«, która to seria, po pierwsze „przeznaczona jest dla wydań źródłowych, podstawą których są zbiory Biblioteki Jagiellońskiej”, a po drugie, zostały opracowane w serii, której celem „jest również ogłaszanie prac naukowych (rozpraw doktorskich, monografii, prac analitycznych, katalogów) przygotowanych przez pracowników Biblioteki”. Adam Roliński i Jan Brzeski, którzy te dokumenty opracowali, to dwaj znani krakowscy historycy, pracownicy Biblioteki Jagiellońskiej. Książka zawiera indeks nazw osobowych oraz instytucjonalnych, nadto jest bogato ilustrowana – faksymilami wszystkich odnośnych edytowanych dokumentów. Pozycja może być przydatna jako źródłowy materiał dla historyków dziejów Polski XX wieku, etnologów, socjologów, badaczy II wojny, kulturoznawców. Książka może być użyteczna jako materiał pomocniczy dla nauczycieli historii, edukacji regionalnej, wiedzy o społec-

czeństwie w edukacji historycznej, edukacji regionalnej i wychowaniu patriotycznym.

Tytuł w języku angielskim (the title in English):

[Rev.:] The Archive of Adam Bien : Files of Nationalities (1942-1944)

Abstract (Summary):

The book entitled *The Archive of Adam Bien : The Files of Nationalities (1942-1944)* is concerned with the Polish history in the twentieth century. The publication contains source-based documents, especially the documents from the collection of Adam Bien (1899-1998). The documents deal with the problem of the nationalities living on the Polish territories in 1942-1944. The book includes documents written in the Information Department of the Polish Home Army (1942-1944) and in the Bureau of Information and Propaganda of the the Polish Home Army (1942-1944). The Polish underground armed forces, called the Home Army (1942-1944), numbered over two hundred thousand Polish armed men in conspiracy at the time of the German occupation. It was a unique phenomenon in Europe occupied by the Germans. The Polish Underground State was well organized, so its structure also included the Council of Nationalities as part of the Representation of the Government for Poland. The book contains documents related to the plans for national minorities in post-war Poland, especially to Ukrainian, Belorussian, Czech, Lithuanian, Latvian, Jewish and German national minorities. These were only the plans of the National Council from May 1944 to 1945. Adam Bien was arrested by the Soviet police – the NKVD - in 1945 in Poland. He was accused and judged in the so called ‘ Moscow trial’ in 1945. The important independent documents were hidden in a secret compartment in the wall in the town Milanówek near Warsaw. These documents were donated by Adam Bien to the City of Krakow (Cracow) before his death. Now they are in the special collection in the Jagiellonian Library. This source-based book has been published in Polish.

Key words:

history, Polish history of the twentieth century, source documents, Archive documents, Adam Bien (1899-1998), documents concerning nationalities (1942-1944), Information Department of the Polish Home Army (1942-1944), Bureau of Information and Propaganda of the Polish Home Army (1942-1944), the Headquarters of the Home Army (1942-1944), the Home Army (1942-1944), Polish Underground State, Council of Nationalities, Government Representation for Poland, national minorities in post-war Poland, Ukrainian national minority in Poland,

Belarusian national minority in Poland, Czech national minority in Poland, Lithuanian national minority in Poland, Latvian national minority in Poland, Jewish national minority in Poland, German national minority in Poland, The National Council of Ministers (May 1944-1945), Moscow trail (1945), Milanówek, City of Krakow, the Jagiellonian Library,

Słowa-klucze:

historia, historia Polski XX wieku, dokumenty źródłowe, Archiwum dokumentów, Adam Bień (1899-1998), akta narodowościowe (1942-1944), Wydział Informacji AK (1942-1944), Biuro Informacji i Propagandy AK (1942-1944), Armii Krajowa – Komenda Główna (1942-1944), Armia Krajowa (1942-1944), Polskie Państwo Podziemne, Rada Narodowościowa, Delegatura Rządu RP na Kraj, mniejszości narodowe w powojennej Polsce, ukraińska mniejszość narodowa w Polsce, białoruska mniejszość narodowa w Polsce, czeska mniejszość narodowa w Polsce, litewska mniejszość narodowa w Polsce, łotewska mniejszość narodowa w Polsce, żydowska mniejszość narodowa w Polsce, niemiecka mniejszość narodowa w Polsce, Krajowa Rada Ministrów (V 1944-1945), proces moskiewski (1945), Milanówek, Miasto Kraków, Biblioteka Jagiellońska,

Bibliografia (Bibliography):

Archiwum Adama Bienia. Akta Narodowościowe (1942-1944), opracowanie, wstęp i przypisy Jan Brzeski, Adam Roliński, Nakładem Biblioteki Jagiellońskiej i Księgarni Akademickiej, Kraków 2001, 606 s., seria: Bibliotheca Jagellonica. Fontes et Studia, t. 10.